Úvod

Úvod

Právo IT v současné době nabývá na důležitosti. Skripta postupně proberou témata místní působnost práva na internetu, odpovědnosti poskytovatelů služeb informační společnosti, práva k datům a softwaru, elektronické dokumenty, doménová jména, data veřejného sektoru, ochranu soukromí a osobních údajů, regulaci elektronických komunikací a také kyberbezpečnost a kyberkriminalitu.

> Doporučená literatura k předmětu: POLČÁK, R., Právo informačních technologií, Wolter Kluwer, 2018.

Identita oboru

Jelikož se jedná o poměrně novou oblast práva, je poměrně logické, že jsme mohli sledovat přechod od obecných otázek k problémům mnohem konkrétnějšího charakteru. Mezi původní otázky, které tato problematika zahrnovala můžeme vidět zejména základní axiomy tohoto oboru (například informační život člověka, právní povaha informačního automatu apod.). Nicméně problémy, kterými se zabývá současné právo informačních technologií jsou vysoce specializované a patří mezi ně například právo na užití autorských děl online, soukromoprávní odpovědnost za újmu způsobenou autonomními systémy aj. Ve světle tohoto již v podstatě nelze nikoho označit odborníka na právo informačních technologií, ale maximálně například na oborníka na obchodní právo v kyberprostoru, jelikož současně s rozvojem technologií narůstá objem potřebných znalostí a již není v silách jednoho člověka je obsáhnout všechny.

Rozmach jednotlivých podoborů je způsoben jednak stále větším množstvím odborných poznatků v této oblasti a jednak množstvím bezpečnostních hrozeb, které kyberprostor skýtá. Problémem je však vedlejší efekt tohoto rozmachu, a tedy to, že se stále více zapomíná na fundamentální myšlenky oboru práva informačních a komunikačních technologií, původně určujících společný základní směr vývoje těchto v dnešní době již více, či méně nezávislých podoborů.

V oblastech, které se v právu objevují jako nové, obvykle například reagující na technologický vývoj v dané oblasti se však vyskytují po právní stránce značné potíže. Je zapotřebí vytvořit základní parametry příslušné právní agendy, která se danou problematikou zabývá. Příkladem nám může být a například lidská orientace v prostoru. Ve městě, kde se nám nabízí jako orientační znaky například zavedené názvy ulic, domů, stanic dopravních prostředků hromadné dopravy, ukazatele směru, nebo třeba významných kulturních, společenských aj. center málokdy využijeme například

orientaci podle slunce, nebo podle kompasu jednoduše proto, že jednak není dostatečně přesná a jednak je v tomto prostředí, které přímo přetéká různými orientačními body naprosto zbytečná a neefektivní. Nicméně když se ten samý člověk ztratí například v horách, bez signálu mobilního telefonu, bude se muset spolehnout na slunce, kompas, mapu, lišejníky na stromech, tedy na úplně základní navigační pomůcky, prvky a záchytné body.

Metoda

V problematice práva obecně rozeznáváme mezi třemi základními metodologickými přístupy. Vzájemně je můžeme rozlišit například prostřednictvím trojice účelů práva, jak je formuloval Gustav Radbruch,4 tj.:

– spravedlnost,

– právní jistota,

– praktická užitečnost.

Spravedlnost je základním kamenem přirozenoprávní metodologie, která stojí na předpokladu, že platnost práva lze dovodit ze souladu s objektivně existující spravedlností. Rozdíl mezi jednotlivými přirozenoprávními přístupy se liší v pohledu na to, co je důvodem existence objektivní spravedlnosti (může jít například o Vyšší moc, přirozenost, nebo lidský intelekt). Vlastní teorii má i obor páva informačních technologií. Důvodem platnosti právního pravidla je zde jeho soulad s definiční normou. Jako výhodu přirozenoprávního pojetí práva můžeme vnímat bezesporu snahu o materiální soulad s apriorními parametry příslušného prostředí, ať už se jedná o sociální systém, metafyzickou strukturu, přírodní situaci, nebo prostor, vytvořený uměle za pomoci informačních a komunikačních technologií. Nicméně zjevnou nevýhodou tohoto přístupu je zejména neschopnost jedince objektivně identifikovat tyto apriorní parametry. Z tohoto vyplývá jednak nedosažitelnost dokonalého systému pravidel, které by byly schopné dokonale zrcadlit příslušný přirozený řád věcí. Nicméně ještě vážnějším nedostatkem tohoto přístupu k právu je jeho subjektivita, která je důsledkem odlišného náhledu na realitu (resp. Na její určitou část) u každého jednoho z nás.

Virtualizace

Máme za prokázané, že s vytvořením nového prostředí, kde život nachází svůj domov, nevznikly právu žádné originální výzvy a právo i nadále plní svou, Platónem definovanou funkci, a tedy, že se jedná o nástroj k řešení přirozeného konfliktu. Kybernetika, informační filozofie a všechny důsledky překotného vývoje informačních a komunikačních technologií v druhé polovině minulého století tím pádem právu nepřinesly nové výzvy, ale pouze motivovaly k dalšímu vývoji v souvisejících právních oblastech.

Pojem virtuality a virtualizace není v obecné filozofii zdaleka nový. Jeho původ sahá až do doby antického Řecka, kdy se virtualizace začala uplatňovat jako standardní forma totální formální abstrakce. Virtualizací je totiž obecně vzato proces, kdy zůstává zachována podstata nějakého

(prakticky libovolného) fenoménu, přičemž dochází k zásadní změně jeho formálních znaků. Virtualizovaný fenomén pak díky změně formy vykazuje i přes zachování své podstaty jiné vlastnosti, což se projevuje na jeho praktickém fungování.

Právo jako informační systém

Informační a komunikační technologie sice nepřinesly právu nic zásadně nového, ale rozkrytí jejich filozofické podstaty významně obohatilo právní teorii, filozofii a zprostředkovaně i právní praxi.

Velkým a objektivně neřešitelným problémem práva jako takového (nikoli jen práva informačních technologií) přitom je skutečnost, že mezi daty a informací není žádná logická souvislost. Data tedy sice mohou za příznivých okolností indukovat informaci – to, zda k informaci došlo, však nelze nikdy s jistotou předpovědět. Ideálním ilustrativním příkladem fungování informace je právo. Pohledem kybernetiky je právo nástrojem přirozeně vyvinutým za účelem organizace společnosti a člověka, tj. jde o informační systém. Na příkladu formalizovaných právních pravidel je přitom možno velmi dobře demonstrovat shora konstatovanou nesouvislosti mezi údajem a informací. Můžeme totiž sice intuitivně nebo na základě zkušenosti odhadovat, jak který zákon zafunguje v praxi. Nikdy ale nejsme schopni s jistotou říci, zda zákon skutečně zorganizuje společnost, zda zafunguje jako šum anebo dokonce zda nepovede jeho aplikace k dezorganizaci (chaosu).

Definiční autority

Právo ve světě informačních technologií (stejně jako v podstatě všechno v tomto světě) nemůže fungovat bez člověka. V dnešní době již nejde pouze o armádní síť, jak internet začínal, ale můžeme pozorovat, že informační technologie vytváří sociální prostor, kde se mohou spojit lidé z opačných koutů světa bez nutnosti fyzického kontaktu.

Prostředí informačních technologií jako takové je pak tvořeno a dozorováno různými subjekty (tyto subjekty označujeme jako definiční autority). Tyto autority pak vytváří tzv. definiční normy.

Performativní pravidla

Tento model je v systému práva poměrně novým. Jedná se z pohledu pozitivistické teorie o právní anomálii, neboť nevychází z předpokladu duality regulujícího a regulovaného subjektu.

Regulatorní mechanismus performativních pravidel cílí v konečném důsledku na chování člověka účastnícího se života v informačních sítích. Formálně však právní pravidla nesměřují k těm, jejichž chování mají ultimativně regulovat, ale k definičním autoritám. Performativní pravidlo tak má charakter obecně (až teleologicky) definované povinnosti ukládající definiční autoritě vytvoření a technickou implementaci konkrétních pravidel, přičemž jejich obsah je ponechán úvaze definiční autority v návaznosti na parametry příslušného systému nebo sítě. Různé definiční autority mohou na své fyzické nebo logické infrastruktuře dle svého uvážení implementovat obsahově zcela různá pravidla, jejichž fungování však vede k témuž cíli.

Revision #1
Created 2025-05-28 11:54:42 UTC by Magdalena Dobešová
Updated 2025-05-28 11:57:24 UTC by Magdalena Dobešová